

EDUSKUNNAN VASTAUS 122/2006 vp

Hallituksen esitys laeiksi hedelmöityshoidoista ja isyyslain muuttamisesta

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä laeiksi hedelmöityshoidoista ja isyyslain muuttamisesta (HE 3/2006 vp).

Valiokuntakäsittely

Suuri valiokunta ja lakivaliokunta ovat antaneet asiasta mietintönsä (SuVM 1/2006 vp ja LaVM 12/2006 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki **hedelmöityshoidoista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään sellaisen hedelmöityshoidon antamisesta, jossa ihmisen sukusolu tai alkio viedään naiseen raskauden aikaansaamiseksi. Tässä laissa säädetään myös sukusolujen ja alkioden luovuttamisesta ja varastoinnista hedelmöityshoitoa varten.

Tämän lain säännökset sukusoluista koskevat myös sukusolujen esiasteita.

Hedelmöityshoitona ei tässä laissa pidetä miehen käsittelemättömän ja varastoimattoman sperman viemistä naiseen ilman, että toimenpiteeseen osallistuu lääkärin ammatin harjoittamiseen oikeutettu tässä toimessaan tai muu ulkopuolinen korvausta vastaan.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *parilla* naista ja miestä, jotka elävät keskenään avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa;

2) *hoitoa saavalla* paria tai naista, joka ei elä avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa;

3) *sukusolujen luovuttamisella* omien siittiöiden tai munasolujen antamista käytettäväksi toiselle annettavassa hedelmöityshoidossa;

4) *luovuttajalla* henkilöä, joka luovuttaa sukusolujaan;

5) *palvelujen antajalla* sellaista terveydenhuollon toimintayksikköä ja lääkäriä, jolla on 24 §:ssä tarkoitettu lupa;

6) *terveydenhuollon toimintayksiköllä* kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitettua terveyskeskusta, erikoissairaanhoitolaissa (1062/1989)

tarkoitettua sairaalaa ja siitä erillään olevaa sairaanhoidon toimintayksikköä, sairaanhoitopiirin kuntayhtymän päättämää muuta hoitovastuussa olevaa kokonaisuutta sekä yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) tarkoitettua terveydenhuollon palveluja tuottavaa yksikköä.

3 §

Sukusolujen ja alkoiden käyttö hedelmöityshoidossa

Hedelmöityshoidossa saadaan käyttää tässä laissa säädettyin edellytyksin hoitoa saavan omia sukusoluja ja alkioita sekä tämän lain mukaan luovutettuja sukusoluja ja alkioita.

Hedelmöityshoidossa saadaan käyttää maa-hantuotuja sukusoluja ja alkioita, jos tässä laissa säädetty luovuttajaa, luovutusta sekä luovutettuja sukusoluja ja alkioita koskevat vaatimukset täyttyvät.

4 §

Sukusolujen ja alkoiden käytön yleiset rajoitukset

Hedelmöityshoidossa ei saa käyttää:

- 1) sukusoluja ja alkioita, joiden perimään on puututtu;
- 2) alkioita, joita on saatu toisintamalla; eikä
- 3) sukusoluja ja alkioita, joita on käytetty tutkimustoiminnassa.

Tässä laissa tutkimustoimintana ei pidetä:

- 1) hedelmöityshoitoon tarkoitettujen sukusolujen tai alkoiden havainnointia tai muuta toimenpidettä, jonka tarkoituksena on ylläpitää tai parantaa sukusolujen tai alkoiden elinkelpoisuutta, jos havainnointi tai toimenpide ei vaaranna alkoiden luonnollista kehitystä; eikä
- 2) toimenpidettä, jonka avulla sukusolu tai alkio sen luonnollista kehitystä vaarantamatta voidaan todeta tutkitun vakavan sairauden kannalta perimältään terveeksi tai jonka avulla voidaan vahvistaa alkion sukupuoli 5 §:ssä mainittua tarkoitusta varten.

Kun luovuttajan sukusoluilla on saatu aikaan lapsia viidelle hedelmöityshoitoa saaneelle, hänen luovuttamia sukusoluja ei saa enää käyttää hedelmöityshoitoon muille.

5 §

Lapsen ominaisuuksiin vaikuttaminen

Hedelmöityshoidon tuloksena syntyvän lapsen ominaisuuksiin vaikuttaminen valikoimalla sukusoluja tai alkioita taikka muulla tavalla on sallittu vain 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Syntyvän lapsen terveyteen voidaan vaikuttaa valikoimalla tutkitun vakavan sairauden kannalta terveiksi todettuja sukusoluja tai alkioita. Lapsen sukupuolen määräytymiseen saadaan vaikuttaa, jos hedelmöityshoidossa käytetään parin omia sukusoluja ja näistä syntyvällä toista sukupuolta olevalla lapsella olisi huomattava vaara saada vakava sairaus.

Jos hedelmöityshoidossa käytetään luovutettuja sukusoluja, hoitavan lääkärin tulee valita sukusolut, joiden luovuttaja muistuttaa ulkonäöltään syntyvän lapsen asianomaista vanhempaa, jollei hoitoa saavan tahdosta muuta johdu.

6 §

Sukusolujen ja alkoiden hävittäminen

Varastoidut sukusolut ja alkiot on hävitettävä viipymättä, kun palvelujen antajan tietoon on tullut, että se, jonka sukusoluista on kyse, tai toinen niistä, joiden sukusoluista alkiot ovat saaneet alkunsa, on kuollut.

Omaa lapsettomuuden hoitoa varten varastoidut sukusolut ja alkiot on hävitettävä viipymättä, kun palvelujen antaja on vastaanottanut hävittämistä koskevan pyynnön siltä, jonka sukusoluista on kyse, tai alkion osalta toiselta niistä, joiden sukusoluista alkio on saanut alkunsa.

Luovutetut sukusolut tai alkiot on hävitettävä viipymättä, jos terveystarkastuksessa tai muutoin havaitaan, että niitä ei voida käyttää hedelmöityshoidossa, tai jos luovuttaja on 16 §:n

3 momentissa tarkoitetulla tavalla peruuttanut suostumuksensa sukusolujen käyttöön hedelmöityshoidossa. Luovutetut sukusolut ja alkiot on hävitettävä viimeistään kymmenen vuoden kuluttua luovutuksen vastaanottamisesta.

Palvelujen antajan on ilmoitettava Terveystieteiden tutkimuskeskukselle, jos sen tiedossa on, että tietyn luovuttajan sukusoluja ei ole käytetty hedelmöityshoitoon ennen niiden hävittämistä.

7 §

Sukusolujen ja alkoiden käyttö muuhun tarkoitukseen

Hävittämisen sijasta sukusoluja ja alkioita voidaan 6 §:ssä säädetyn estämättä käyttää muuhun luvalliseen tarkoitukseen, jos siihen on saatu sen tai niiden kirjallinen suostumus, jonka sukusoluista on kyse tai joiden sukusoluista alkiot ovat saaneet alkunsa.

2 luku

Hedelmöityshoidon antaminen

8 §

Hedelmöityshoidon antamisen esteet

Hedelmöityshoitoa ei saa antaa, jos:

- 1) hoitoon ei ole hoitoa saavan kirjallista suostumusta;
- 2) hoitoa saavan parin osapuoli on avioliitossa muun henkilön kanssa;
- 3) raskaus aiheuttaisi naisen iän tai terveydentilan vuoksi huomattavan vaaran naisen tai lapsen terveydelle;
- 4) hedelmöityshoidon antamiseen suostumuksensa antanut on peruuttanut sen tai kuollut;
- 5) on ilmeistä, ettei lapselle voida turvata tapainkehitystä; taikka
- 6) on syytä olettaa, että lapsi aiotaan antaa otolapaksi.

9 §

Palvelujen antajan tiedonantovelvollisuus

Palvelujen antajan on ennen hoidon antamista selvitettävä hoitoa saavalle hoidon tuloksena syntyvän lapsen ja muiden osapuolten oikeudellinen asema.

Jos hedelmöityshoidossa käytetään luovutettuja sukusoluja tai alkioita, palvelujen antajan on lisäksi annettava hoitoa saavalle tietoja hoidon tuloksena syntyvän lapsen biologisen alkuperän mahdollisista vaikutuksista perheenjäsenien keskinäisiin suhteisiin ja siitä, miten mahdollisia ongelmia voidaan ehkäistä tai lievittää. Palvelujen antajan on järjestettävä hoitoa saavalle mahdollisuus keskustella näistä kysymyksistä asiantuntijan kanssa.

Hoitoa saavan tiedonsaantioikeudesta on lisäksi voimassa, mitä potilaan oikeudesta saada tietoja säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992).

10 §

Asiakirja hoitoa saavan suostumuksesta

Hedelmöityshoitoon annettavasta suostumuksesta on tehtävä asiakirja (*hoitosuostumus*), jossa on oltava:

- 1) suostumuksen antajan tai antajien nimi ja henkilötunnus tai, jos asianomaisella henkilöllä ei ole henkilötunnusta, syntymäaika (*yksilöintitiedot*);
- 2) hoitomenetelmä, johon suostumus annetaan;
- 3) mahdolliset ehdot hoidon antamiselle;
- 4) suostumuksen voimassaolo;
- 5) ilmoitus 9 §:ssä tarkoitettujen selvitysten ja palvelujen saamisesta;
- 6) päiväys sekä suostumuksen antajan tai antajien ja suostumuksen vastaanottavan palvelujen antajan allekirjoitus.

Hoitosuostumuksesta on annettava kappale suostumuksen antajalle. Yksi kappale on talletettava palvelujen antajan arkistoon, jossa se on

säilytettävä erillään asianomaisia koskevista muista potilasasiakirjoista. Suostumuksen antaja voi peruuttaa suostumuksensa ilmoittamalla siitä palvelujen antajalle.

11 §

Päätös hedelmöityshoidosta

Hoitava lääkäri päättää hedelmöityshoidon antamisesta varmistettuaan, että edellytykset hoidon antamiseen täyttyvät.

12 §

Merkinnät ja todistus hedelmöityshoidosta

Hedelmöityshoidossa käytetystä menetelmästä, mahdollisesti asetettujen ehtojen noudattamisesta ja menetelmän käytön ajankohdasta sekä todetusta raskaudesta on tehtävä merkintä hoitosuostumuksen arkistokappaleeseen. Palvelujen antajan on pyynnöstä annettava nämä tiedot hedelmöityshoitoa saaneelle.

Hoitosuostumukseen on merkittävä myös 14 §:ssä tarkoitettu luovuttajan tunnus, jos hedelmöityshoidossa on käytetty luovutettuja sukusoluja tai alkioita.

Hedelmöityshoitoa antaneen palvelujen antajan on ilmoitettava viipymättä luovutuksen vastaanottaneelle palvelujen antajalle, kun 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua hedelmöityshoidon tuloksena on syntynyt lapsi ja hoidossa on käytetty sellaisen luovuttajan siittiöitä, joka on suostunut siihen, että hänet voidaan vahvistaa hoidon tuloksena syntyvän lapsen isäksi. Luovutuksen vastaanottajan on ilmoitettava tästä viipymättä luovuttajalle sekä annettava hänelle tieto hänestä käytetystä luovuttajan tunnuksesta ja hoitoa antaneesta palvelujen antajasta.

3 luku

Sukusolujen ja alkioiden luovuttaminen ja siirtäminen

13 §

Luovuttaja

Sukusoluja voi luovuttaa 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka on hyväksytty terveystarkastuksessa, jossa on varmistettu, ettei:

1) sukusolujen luovutus aiheuta hänelle terveydellistä vaaraa; eikä

2) hänellä ole sellaista vakavaa perinnöllistä sairautta tai sellaista tarttuvaa tautia, joka voi aiheuttaa vakavan sairauden hedelmöityshoitoa saavalle naiselle tai hoidon tuloksena syntyvälle lapselle.

14 §

Luovuttajan tunnus

Luovuttajasta on hänen yksilöintitietojensa sijasta käytettävä vain tunnusta (*luovuttajan tunnus*) sen jälkeen, kun hänet on 13 §:ssä tarkoitettua terveystarkastuksessa hyväksytty luovuttajaksi. Luovutuksen vastaanottaneen palvelujen antajan on merkittävä luovuttajan tunnus 17 §:n 2 momentissa tarkoitettuun luovutussuostumuksen arkistoitavaan kappaleeseen ja siihen astiaan, jossa luovutettuja sukusoluja säilytetään.

Jos luovuttaja on antanut 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua suostumuksen isyyden vahvistamiseen, sen on käytävä ilmi luovuttajan tunnuksesta.

15 §

Luovuttajasta kerättävät tiedot

Luovuttajasta saadaan terveystarkastuksen yhteydessä sen estämättä, mitä henkilötietojen suojasta säädetään, kerätä ja tallentaa 5 §:n 3 momentissa mainittua tarkoitusta varten tietoja, jotka kuvaavat luovuttajan ihon, silmien ja hiusten väriä, pituutta ja etnistä alkuperää. Luo-

vuttajasta ei saa kerätä muita kuin tässä ja 17 §:ssä tarkoitettuja tietoja.

16 §

Luovuttajan suostumus sukusolujen käyttöön

Luovuttajan sukusoluja saadaan käyttää hedelmöityshoidossa vain, jos hän on antanut luovutuksen vastaanottavalle palvelujen antajalle suostumuksensa siihen. Luovuttajalle on ennen suostumuksen vastaanottamista selvítettävä sukusolujen luovuttamiseen liittyvät lääketieteelliset ja oikeudelliset seikat.

Luovuttajan sukusoluja voidaan käyttää hedelmöityshoitoon muulle kuin parille vain, jos hän on antanut suostumuksensa siihen. Siittiöiden luovuttaja voi lisäksi suostua siihen, että hänet voidaan vahvistaa tällaisen hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi, jolloin häneen sovelletaan, mitä 12 §:n 1 momentissa säädetään tietojen antamisesta hedelmöityshoitoa saaneelle.

Luovuttaja voi peruuttaa 1 ja 2 momentissa tarkoitetun suostumuksensa. Peruutuksella ei kuitenkaan ole vaikutusta siltä osin kuin luovuttajan sukusoluja on käytetty hedelmöityshoitoon ennen kuin hoitoa antava palvelujen antaja on saanut peruutuksesta tiedon. Peruutus on tehtävä luovutuksen vastaanottaneelle palvelujen antajalle, jonka on tehtävä siitä päivätty merkintä 17 §:ssä tarkoitettuun luovutussuostumukseen, annettava luovuttajalle todistus peruutuksen vastaanottamisesta sekä ilmoitettava viipymättä peruutuksesta sille palvelujen antajalle, jolle luovutettuja sukusoluja on siirretty hedelmöityshoidon antamiseksi.

Jos peruutus koskee 2 momentissa tarkoitettua suostumusta isyyden vahvistamiseen, sekä peruutuksen vastaanottaneen että siitä ilmoituksen saaneen palvelujen antajan on huolehdittava siitä, että käyttämättömiä sukusoluja sisältäviin astioihin merkitään vastaanottaneen palvelujen antajan antama uusi luovuttajan tunnus, josta käy ilmi ettei suostumusta isyyden vahvistamiseen ole.

Palvelujen antajan on pidettävä rekisteriä toiselle palvelujen antajalle siirtämistään sukusoluista. Rekisteristä on käytävä ilmi:

- 1) sen luovuttajan tunnus, jonka sukusoluja on siirretty;
- 2) siirron ajankohta; ja
- 3) palvelujen antaja, jolle sukusolut on siirretty.

17 §

Asiakirja luovuttajan suostumuksesta

Luovuttajan suostumuksesta antaa sukusolujansa käytettäväksi hedelmöityshoidossa on laadittava asiakirja (*luovutussuostumus*), jossa on oltava:

- 1) luovuttajan yksilöintitiedot;
- 2) ilmoitus osallistumisesta 13 §:ssä tarkoitettuun terveystarkastukseen;
- 3) ilmoitus 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun selvityksen saamisesta;
- 4) sukusolujen käytölle mahdollisesti asetetut ehdot;
- 5) mahdollinen suostumus 16 §:n 2 momentissa tarkoitettuun hedelmöityshoitoon;
- 6) mahdollinen 16 §:n 2 momentissa tarkoitettu suostumus isyyden vahvistamiseen;
- 7) suostumuksen voimassaolo;
- 8) päiväys sekä luovuttajan ja suostumuksen vastaanottavan palvelujen antajan allekirjoitus.

Luovutussuostumuksesta on annettava kappale luovuttajalle. Yksi kappale on talletettava luovutuksen vastaanottavan palvelujen antajan arkistoon, jossa se on säilytettävä erillään luovuttajaa koskevista muista potilasasiakirjoista.

18 §

Luovuttajaa koskevien tietojen ilmoittaminen luovutusrekisteriin

Luovutuksen vastaanottaneen palvelujen antajan on toimitettava viipymättä 22 §:ssä tarkoitettuun luovutusrekisteriin tiedot luovuttajan tunnuksista, yksilöintitiedoista sekä siitä, onko kyse siittiöiden, munasolujen vai alkioiden luovutuksesta.

Jos luovuttaja on antanut 16 §:n 2 momentissa tarkoitetun suostumuksen isyyden vahvistamiseen, tieto siitä on toimitettava luovutusrekisteriin. Jos luovuttaja myöhemmin peruuttaa tämän suostumuksen, myös tieto siitä ja luovuttajan uudesta tunnuksesta on ilmoitettava luovutusrekisteriin.

19 §

Luovuttajaa koskevien asiakirjojen säilyttäminen ja hävittäminen

Luovuttajasta 13 §:ssä tarkoitetun terveystarkastuksen yhteydessä kerätyt tiedot on säilytettävä hänen luovutussuostumustaan 17 §:n 2 momentin mukaan säilyttävän palvelujen antajan arkistossa erillään muista häntä koskevista potilasasiakirjoista.

Luovuttajan yksilöintitiedot, hänestä terveystarkastuksen yhteydessä kerätyt henkilötiedot, luovutussuostumuksen arkistoitu kappale ja 16 §:n 5 momentissa tarkoitetut rekisteritiedot on hävitettävä palvelujen antajan arkistosta kahden vuoden kuluttua siitä, kun luovutetut sukusolut tai alkiot on käytetty tai hävitetty taikka luovutettu 7 §:ssä mainittuun tarkoitukseen. Sukusolujen tai alkioiden siirron vastaanottaneen palvelujen antajan on viipymättä ilmoitettava ne siirtäneelle palvelujenantajalle edellä mainituista toimenpiteistä.

20 §

Alkioiden luovuttaminen ja siirtäminen

Pari voi luovuttaa omaa hedelmöityshoitoa varten luotuja ylimääräisiä alkioita käytettäväksi toiselle tarkoitettuun hedelmöityshoitoon. Luovutukseen tarvitaan sekä naisen että miehen suostumus. Heitä kumpaakin pidetään luovuttajana. Näiden alkioiden luovuttamiseen ja siirtämiseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään sukusolujen luovuttamisesta ja siirtämisestä.

Muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja luovutettuja alkioita ei saa vastaanottaa käytettäväksi eikä käyttää hedelmöityshoidossa.

21 §

Kielto suorittaa palkkiota

Sukusolujen luovuttamisesta ei saa luvata eikä suorittaa palkkiota. Luovuttajalle voidaan kuitenkin suorittaa luovutuksesta aiheutuvista kuluista, ansionmenetyksestä ja muusta haitasta kohtuullinen korvaus sen mukaan kuin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa tarkemmin säädetään. Sopimus luovutukseen liittyvästä muusta korvauksesta tai suorituksesta on mitätön.

4 luku

Luovutetusta sukusolusta tai alkioista syntyneen henkilön tiedonsaantioikeus

22 §

Luovutusrekisteri

Terveystieteiden tutkimuskeskus pitää rekisteriä hedelmöityshoitoa varten tehdyistä sukusolujen ja alkioiden luovutuksista (*luovutusrekisteri*). Rekisteriin talletetaan palvelujen antajan ilmoituksen perusteella luovuttajan yksilöintitiedot sekä tieto luovuttajan tunnuksesta, mahdollisesta 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua isyyden vahvistamista koskevasta suostumuksesta ja sen peruutuksesta sekä siitä, onko kyse siittiöiden, munasolujen vai alkioiden luovutuksesta.

23 §

Tiedonsaantioikeus

Henkilöllä, joka on voinut syntyä luovutetusta sukusolusta tai alkioista, on salassapitosäännösten estämättä oikeus 18 vuotta täytettyään saada palvelujenantajalta jäljennös hoitosuostumuksesta ja siihen merkitystä luovuttajan tunnuksesta. Ilmoittamalla luovutusrekisteriin luovuttajan tunnuksen hänellä on oikeus saada tietää luovuttajan henkilöllisyys.

Jos on annettu 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua hedelmöityshoitoa ja siittiöiden luovuttaja on suostunut siihen, että hänet voidaan vahvistaa hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi, lapsen äidillä ja lapsella on oikeus saada palvelujen antajalta tieto luovuttajan tunnuksesta ja, ilmoittamalla sen luovutusrekisteriin, tieto luovuttajan henkilöllisyydestä.

5 luku

Toimintaa koskevat säännökset

24 §

Lupa

Sukusolujen ja alkioden varastointiin ja hedelmöityshoidon antamiseen on oltava Terveystieteiden tutkimuskeskuksen lupa. Lupa voidaan myöntää sellaiselle terveydenhuollon toimintayksikölle tai erikoislääkärille, jolla on toiminnan edellyttämä erityisasiantuntemus ja henkilökunta sekä asianmukaiset tilat ja laitteet toimintaa varten ja joka esittää selvityksen 9 §:ssä tarkoitettun neuvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Lupa voidaan myöntää myös niin, että se koskee vain tiettyä varastointi- tai hoitomenetelmää.

25 §

Varastoinnista perittävät maksut

Palvelujen antaja saa periä sukusolujen ja alkioden varastoinnista enintään sellaisen maksun, joka kattaa toiminnasta aiheutuneet kustannukset ja kohtuulliset palkkiot.

26 §

Toimintatiedot ja toiminnan tarkastus

Palvelujen antajan on annettava tässä laissa tarkoitettua toiminnastaan asianomaiselle viranomaiselle tiedot valvontaa, seurantaa ja tilastointia varten siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella tarkemmin säädetään.

Terveystieteiden tutkimuskeskus voi määrätä toiminnan tarkastettavaksi.

27 §

Luvan peruuttaminen

Terveystieteiden tutkimuskeskus voi peruuttaa 24 §:ssä tarkoitettun luvan, jos sukusolujen tai alkioden varastoinnissa taikka hedelmöityshoidossa on olennaisesti rikottu toimintaa koskevia säännöksiä. Jos toiminnassa esiintyy puutteita tai epäkohtia, Terveystieteiden tutkimuskeskus voi määrätä toiminnan keskeytettäväksi, kunnes puutteet tai epäkohdat on korjattu, taikka peruuttaa luvan, jos puutteita tai epäkohtia ei ole korjattu sen asettamassa kohtuullisessa määräajassa.

Toiminnan keskeyttämistä tai luvan peruuttamista koskevaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

28 §

Toiminnan lopettaminen

Kun palvelujen antaja lopettaa toimintansa, sen sukusolujen ja alkioden varastointiin liittyvät asiakirjat on siirrettävä säilytettäväksi Terveystieteiden tutkimuskeskuksen määräämälle julkiselle palvelujen antajalle tai sellaiselle yksityiselle palvelujen antajalle, joka siihen suostuu. Myös jäljellä oleva sukusolujen tai alkioden varasto on siirrettävä samalle palvelujen antajalle, jos se siihen suostuu. Muussa tapauksessa varasto on hävitettävä.

Kun palvelujen antaja lopettaa toimintansa, hoitosuostumukset on julkisessa terveydenhuollossa siirrettävä palvelujen antajan ylläpitäjän arkistoon ja yksityisessä terveydenhuollossa sen lääninhallituksen arkistoon, jonka alueella palveluja on annettu.

Varaston tai siihen liittyvät asiakirjat vastaanottaneeseen sovelletaan tämän lain säännöksiä palvelujen antajan oikeuksista ja velvollisuuksista.

6 luku

Erinäiset säännökset

29 §

Salassapito

Tässä laissa tarkoitettut asiakirjat ovat potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa tarkoitettuja potilasasiakirjoja. Hoitosuostumukseen merkitystä luovuttajan tunnuksesta ja sen perusteella tietoja luovutusrekisteristä saadaan antaa vain sille, jolla on 23 §:n mukaan tiedonsaantioikeus.

30 §

Tietojen säilyttäminen

Luovutusrekisteriin merkityjä tietoja ja hoitosuostumusta, johon on merkitty luovuttajan tunnus, ei saa hävittää. Luovutusrekisteristä saadaan kuitenkin hävittää tiedot sellaisesta luovuttajasta, jonka sukusoluja ei ole käytetty eikä voida enää käyttää hedelmöityshoitoon.

31 §

Tarkemmat säännökset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin:

- 1) 6 §:ssä tarkoitettu sukusolujen ja alkioiden varastoinnista ja hävittämisestä;
- 2) 13 §:ssä tarkoitettu terveystarkastuksesta;
- 3) luovuttajan tunnuksesta ja sen käyttämisestä;
- 4) 16 §:n 5 momentissa tarkoitettun rekisterin pitämisestä;
- 5) 21 §:ssä tarkoitetuista korvauksista;

6) 24 §:ssä tarkoitetuista tiloista, laitteista ja henkilökunnasta sekä muista toimintaedellytyksistä;

7) 25 §:ssä tarkoitetuista maksuista;

8) 26 §:ssä tarkoitettu palvelujen antajien toimintaa koskevien tietojen antamisesta;

9) 28 §:ssä tarkoitettuun asiakirjojen ja sukusolujen varaston siirtoon ja varaston hävittämiseen liittyvistä toimenpiteistä; sekä

10) lain täytäntöönpanosta.

7 luku

Rangaistussäännökset

32 §

Sukusolujen käyttörikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) käyttää hedelmöityshoidossa sukusoluja tai alkioita 4 §:n 1 momentin vastaisesti,

2) vaikuttaa tai yrittää vaikuttaa lapsen ominaisuuksiin 5 §:n vastaisesti,

3) ottaa vastaan, varastoi tai käyttää hedelmöityshoitoon sukusoluja tai alkioita ilman luovutussuostumusta taikka

4) varastoi sukusoluja tai alkioita tai antaa hedelmöityshoitoa ilman 24 §:ssä tarkoitettua lupaa,

on tuomittava *sukusolujen käyttörikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

33 §

Lapsen identiteetin loukkaamisrikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta laiminlyö noudattaa 12 tai 14 §:n säännöksiä luovuttajan tunnuksesta, 18 §:n säännöksiä tietojen ilmoittamisesta luovutusrekisteriin taikka 10, 28 tai 30 §:n säännöksiä asiakirjojen säilyttämisestä, on tuomittava *lapsen identiteetin loukkaamisrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

34 §

Hedelmöityshoitorikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta antaa hedelmöityshoitoa 8 §:n vastaisesti, on tuomittava *hedelmöityshoitorikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

35 §

Hedelmöityshoitorikkomus

Joka tahallaan lupaa tai maksaa sukusolujen tai alkioiden luovuttamisesta palkkiota tai kulujen korvausta 21 §:n vastaisesti, on tuomittava *hedelmöityshoitorikkomuksesta* sakkoon.

36 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 29 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

8 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

37 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

38 §

Siirtymäsäännökset

Sukusoluja tai alkioita, jotka on luovutettu ennen tämän lain voimaantuloa hedelmöityshoitoa varten, saadaan käyttää hedelmöityshoidossa vain:

1) jos luovuttaja on suostunut siihen, että hänen henkilöllisyydestään voidaan antaa tieto syntyvälle lapselle 23 §:n mukaisesti; taikka

2) kolmen vuoden ajan lain voimaantulosta siinä tarkoituksessa, että aiemmin hedelmöityshoidon tuloksena syntyneelle hoitoa saavan lapselle syntyisi biologinen täyssisar.

Jos hakemus 24 §:ssä tarkoitetun luvan saamiseksi on tehty ennen lain voimaantuloa, palvelujen antaja voi lain voimaantulon jälkeen jatkaa toimintaansa ilman lupaa noudattaen tämän lain säännöksiä, kunnes hakemus on ratkaistu. Tällainen lupahakemus on ratkaistava puolen vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Laki isyyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä syyskuuta 1975 annetun isyyslain (700/1975) 3 §:n 2 momentti, 10 §, 28 §:n 1 momentti, 34 §, 35 §:n 4 momentti ja 42 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 34 § osaksi laissa 927/2002 ja 42 §:n 2 momentti laissa 351/1980, sekä
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti ja lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

3 §

Isyyden vahvistaminen tunnustamisella ja tuomioistuimen päätöksellä

— — — — —
Tuomioistuimen on vahvistettava, että mies on lapsen isä, jos on selvitetty, että:

1) mies on ollut lapsen äidin kanssa sukupuoliyhdynnässä lapsen siirtämisaikana, ja voidaan pitää todistettuna, että mies on siittänyt lapsen; tai

2) miehen siittiötä on käytetty lapsen äidin hedelmöittämiseen muulla kuin 3 a §:ssä tarkoitettulla tavalla, ja voidaan pitää todistettuna, että lapsi on tästä syntynyt.

Isyyden vahvistamista koskevasta oikeudenkäynnistä on voimassa, mitä 4 luvussa säädetään.

3 a §

Hedelmöityshoidon tuloksena syntyneen lapsen isä

Jos lapsen äidille on annettu hedelmöityshoitoa annetun lain (/) 1 §:ssä tarkoitettua hedelmöityshoitoa ja voidaan pitää todistettuna, että lapsi on syntynyt annetun hoidon tuloksena, lapsen isäksi on vahvistettava mies, joka yhteisymmärryksessä äidin kanssa antoi suostumuksensa hoitoon. Jos hoitoa on annettu naiselle yksin, lapsen isäksi on vahvistettava mies, jonka siittiötä on käytetty hoidossa, jos hän on antanut mainitun lain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua suostumuksen isyyden vahvistamiseen. Silloin, kun lapsi on syntynyt avioliiton aikana tai

tämän lain 2 §:ssä tarkoitettuna aikana sen jälkeen, kun avioliitto purkautui miehen kuoleman vuoksi, aviomies on kuitenkin lapsen isä, kuten 2 §:ssä säädetään.

Tämän lain säännöksiä isyyden selvittämistä, vahvistamisesta ja kumoamisesta sovelletaan myös silloin, kun hedelmöityshoitoa on annettu 1 momentissa tarkoitetuin tavoin.

10 §

Äidin velvollisuus antaa tietoja isyyden selvittämistä varten

Äiti, joka haluaa lastenvalvojan huolehtivan isyyden selvittämisestä, on velvollinen antamaan totuudenmukaiset tiedot lastenvalvojalle kaikista seikoista, jotka ovat tarpeen isyyden selvittämiseksi. Äidin tulee erityisesti ilmoittaa ne miehet, joiden kanssa hän on ollut sukupuoliyhdynnässä lapsen siirtämisaikana.

28 §

Oikeuspaikka

Isyyden vahvistamista koskevaa kannetta ajetaan tuomioistuimessa, jonka tuomiopiiriin kuuluu se kunta, jonka lastenvalvoja on huolehtinut isyyden selvittämisestä. Kannetta voidaan ajaa myös sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä äidillä, lapsella tai lapsen laillisella edustajalla on kotipaikka tai missä sukupuoliyhdyntä on tapahtunut.

— — — — —

34 §

Isyyden kumoamisen perusteet

Tuomioistuimen on kanteen johdosta vahvistettava, ettei aviomies ole 2 §:ssä tarkoitetun lapsen isä, jos on selvitetty, että äiti on ollut sukupuoliyhdyntänsä toisen miehen kanssa tai äidin hedelmöittämiseen on käytetty toisen miehen siittiöitä, ja on pidettävä todistettuna, että lapsi on silloin siitetty, taikka jos lapsen periytyvien ominaisuuksien tai muun erityisen seikan perusteella muutoin voidaan pitää todistettuna, ettei mies ole lapsen isä.

Jos lapsi on siitetty ennen avioliittoa tai puolisoien asuessa erillään välien rikkoutumisen vuoksi, tuomioistuimen tulee vahvistaa, ettei aviomies ole lapsen isä, jollei saateta todennäköiseksi, että puolisoit ovat olleet keskenään sukupuoliyhdyntänsä tai että miehen siittiöitä on käytetty 3 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun toimenpiteeseen lapsen siittämisaikana.

Toisin kuin 1 ja 2 momentissa säädetään, isyyttä ei kuitenkaan voida kumota, jos lapsi on syntynyt 3 a §:ssä tarkoitetun hedelmöityshoidon tuloksena ja aviomies oli antanut suostumuksensa hedelmöityshoidon antamiseen.

Aviomiehen isyys on kumottu, kun toinen mies on 15 §:n 1 momentissa säädetyin tavoin

tunnustanut isyytensä ja maistraatti on hyväksynyt tunnustamisen.

35 §

Kanneoikeus

Aviomiehellä ei ole oikeutta nostaa kannetta, jos hän, saatuaan tietää toisen miehen olleen sukupuoliyhdyntänsä äidin kanssa tai toisen miehen siittiöitä käytetyn äidin hedelmöittämiseen lapsen siittämisaikana, on lapsen syntymän jälkeen kirjallisesti selittänyt lapsen omakseen.

42 §

Tunnustetun isyyden kumoaminen

Tunnustetun isyyden kumoamista koskevasta kanteesta on soveltuvin kohdin voimassa, mitä 34 §:n 1 ja 3 momentissa, 35 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 36—41 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2006 ja sitä sovelletaan lapsiin, jotka ovat syntyneet isyyslain voimaantultua.

Helsingissä 25 päivänä lokakuuta 2006